

O'ZBEK TILI

*S.S.Hasanova**BuxDUPI "O'TA" yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya. Farzandlarimizni haqiqiy o'zbek qilib tarbiyalamoqchi bo'lsak, avvalo ularga o'z tilini o'rgatishni birinchi maqsadimizga aylantiraylik.

Kalit so'zlar : milliy o'zlik, mustaqil davlatchilik, jamoatchilik, soflashtirish, yevropalashish, targ'ibot, milliy - ma'naviy qarash.

O'zbek tili-qadimiy o'zbek xalqining boy tarixi, buguni va kelajagini, milliy-ma'naviy qadriyatlarni, eng avvalo o'zligimizning timsolidir. O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek " Dunyodagi qadimiy va boy tillaridan biri bo'lgan o'zbek tili xalqimiz uchun milliy o'zligimiz va mustaqil davlatchiligimiz timsoli, bebaho ma'naviy boylik qadriyatdir " .

O'zbek tiliga davlat tili maqomi berilishi milliy mustaqillik uchun kurashning eng qizg'in pallalariga to'g'ri keladi .Bu hodisa mustaqillikning dastlabki qadamlaridan biri hisoblanadi. 1989-yil 21-oktabr kuni davlat tili haqidagi qonunning qabul qilinishi o'z vaqtida o'zbek xalqi uchun katta ma'naviy-huquqiy muvofaqqiyat bo'ldi. 1995-yil 21-dekabrda Birinchi chaqiriq O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining to'rtinchi sessiyasida O'zbekiston Respublikasi Davlat tili haqidagi qonunning yangi tahriri ko'rib chiqildi. Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov Davlat tilini izchil takomillashtirish va lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosiga mukammal o'tilishini ta'minlash maqsadida "Davlat tili haqidagi" qonunning o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilgan yangi tahriri to'g'risidagi Oliy Majlis qarorini imzolaganlar. Shu kundan boshlab davlat tilini izchil joriy etish jarayonini takomillashtirish, qonunning hayotiy tatbiqini kuchaytirish ijtimoiy zaruriyat sifatida qarala boshlangan. Shundan keyin ona tilimizni boyitish va soflashtirish masalasi ko'rib chiqiladi va bir qancha islohotlar o'tkaziladi.

Keng jamoatchlik tashabbusi bilan fikr almashinuvlari olib borildi. O'zbek tilining boyib borishi bir muddat nazorat ostiga olingan edi, lekin vaqt o'tib bu nazoratlar susaytirildi. Buning natijasida so'z o'zlashtirish va so'z qo'llash bilan bo'g'liq bir qancha xatoliklar kuzatila boshlandi .Bu kabi xatoliklarni hozirgi kunda ham kuzatishimiz mumkin . Bunga misol qilib oddiygina ko'rsatuvlarni olishimiz mumkin, aksar boshlovchilar tomonida o'zbek ko'rsatuvlarida ishlatiladigan inglizcha va ruscha so'zlarni ko'p qo'llanishi va bu holat hayotimizda oddiy holatga aylanib qolgan. Bilamizki, kitoblarda, radio eshittirishlarda va albatta, ommaviy axbarot vositalarida keltiriladigan barcha ma'lumotlar va xabarlarda o'zbek tilining amaldagi adabiy qoidalari va normalariga rioya etilishi talab etiladi. Lekin kundan kunga shu kabi bir qancha talablarga e'tibor berilmayapti .Buning sababi sifatida G'arb davlatlaridan kirib keladigan so'zlarni noto'g'ri qo'llashimizni aytishimiz mumkin .Kundalik hayotimizda so'zlarni sinonimlarini qo'llash o'rniga shu so'zlarni ruscha yoki inglizcha variantini qo'llashga o'rganib qolganmiz .Bu esa o'zbek tilining adabiy

qoidalariga zid holat sifatida qaraladi va tilimizni asl jilosini buzib turuvchi omildir.

Bugungi kunda yevropalashish juda tez sur'atda rivojlanmoqda. Jamiyatimiz yevropalashish deganga boshqa millatlarning yurish-turishi ,kiyinishi va ular ishlatadigan so'zlarni qo'llash deb bilishadi . Shu o'rinda bu jumlaning dalillash joizdir :Hozirgi kunda hayotimizning bir bo'lagiga aylangan musiqa sohasini olaylik ,san'atkorlar qo'shiq kuylaganda va konsert paytlaridagina o'zbekcha gapirishadi xolos ,ammo intervyu berganlarida yoki ko'chada boshqa tilda so'zlashadilar. Buni boshqa tilni yaxshi bilganlari uchun gapirishadi degan qarorga kelishimiz mumkin. Lekin ,o'zbek xalqi farzandi va o'zbek xalqi san'atkori bo'la turib boshqa tillarda so'zlashlari achinarli holatdir .

Jamiyatimizda maktablar hatto maktabgacha ta'lim muassasalarida ham ingliz va rus tillarini chuqur o'rgatish keng targ'ib qilish juda kuchaygan. Nima sababdan bu kabi jahon tillarini o'rganishga ko'p e'tibor beryapmiz-u o'z ona tilimizda xato va kamchiliklarsiz gapira olmayapmiz? Biz Yangi O'zbekistonni qurishni yoshlarga eng avvalo o'z ona tilida mukammal gapirishni o'rgatishdan boshlashimiz lozim.Ana shundagina haqiqiy birlashgan Yangi O'zbekiston yoshlari bo'lishimiz mumkin. Shu o'rinda davlatimiz rahbarining " Har birimiz davlat tiliga bo'lgan e'tiborni mustaqillikka bo'lgan e'tibor deb ,davlat tiliga bo'lgan ehtirom va sadoqatni ona vatanimizga bo'lgan ehtirom va sadoqat deb bilishimiz ,shunday qarashni hayotimiz qoidasiga aylantirishimiz kerar " degan so'zlari aytsak mubolag'a bo'lmaydi. Bu ulug' yo'lga targ'ibotni biz Yangi O'zbekiston yoshlari boshlab berishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. "Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz" 1-jild. Shavkat Mirziyoyev
2. "Istiqlol va ona tilimiz" Nusratullo Atoulo o'g'li Jumaxo'ja. Sharq nashriyoti 1998-yil.
3. www.ziyone.